

Wijsgerige antropologie:

1. De mens is een dier dat kan denken

Een mens is tegelijkertijd het subject en het object van het onderzoek in de wijsgerige antropologie, zowel onderzoeker als datgene wat onderzocht moet worden.

Aristoteles → dier dat kan denken. (monist, alles bestaat uit één stof)

Lichaam en geest kunnen niet los van elkaar staan.

Van nature kunstmatig

Friedrich Nietzsche → Wille zur macht

Dus gericht op heersen en overleven. De mens moet uit de natuur begrepen worden en niet als de kroon op Gods schepping.

De mens is een Mangelwesen (een wezen met een gebrek), omdat de mens geen warme vacht of snelheid of kracht heeft, moet het zien te overleven door zijn intellectuele capaciteiten .

Een dier leeft volgens een vast patroon, een mens niet.

Helmut Plessner → van nature kunstmatig.

Waar mensen zijn worden huizen gebouwd, kunst gemaakt en nagedacht over hoe de wereld in elkaar zit. Behalve dat de mens zijn eigen leven vormgeeft, doet hij dat ook met zijn omgeving.

Een mens is naast een natuurwezen ook een cultuurwezen, aangezien hij afstand kan nemen van natuurlijke behoeftes(bijv. wachten op etenstijd).

Mensen proberen via cultuur zin te geven aan hun leven, iets wat de natuur niet geeft. Door de cultuur kan de mens zichzelf leren kennen.

De mens maakt de cultuur, maar de cultuur maakt ook de mens. (enculturatie).

Copernicaanse wendingen

Drie schokken : Copernicus, Charles Darwin en Sigmund Freud zelf.

Copernicus → heliocentrisch

Zon in het middelpunt

(Het idee dat de aarde niet het middelpunt van het heelal was, bekend als de **copernicaanse wending**, betekende een schok voor het mensbeeld. De aarde, en daarmee de mens, werd plotseling uit het middelpunt van de schepping gehaald.

Charles Darwin → Orgin of species

Evoluтиetheorie= natuurlijke selectie, survival of the fittest. Het best aangepaste dier overleeft, de andere soorten sterven uit.

Sigmund Freud → Onvervulde verlangens

Niet alleen werd de mens als een dier beschouwd, door Freud werd hij ook nog eens als een ziek dier beschouwd, een die therapie nodig heeft.

Freud deelt de menselijke geest in drieën: het Ich (persoonlijkheid), Es (de (seksuele) driften), en Über-Ich (een soort geweten dat opgebouwd wordt door de opvoeding).

Het lichaam speelt een belangrijker rol dan bijvoorbeeld bij Plato of Descartes, die de mens voorla als een redelijk wezen opvatten.

2. Lichaam en geest.

Wie ben ik ook al weer?

John Locke → tabula rasa (onbeschreven blad)

Er is niet zoiets als een aangeboren karakter en zijn er geen aangeboren ideeën.

Door wat je meemaakt, word je wie je bent.

Volgens Locke komt ook het idee van het 'zelf' voort uit de ervaring. Het zelf is een verzameling van ervaringen die we door ons geheugen tot een samenhangend verhaal maken.

De kettingen van ervaringen maakt je tot een uniek individu, niemand anders heeft precies dezelfde levensgeschiedenis als jij.

Maar als je dan je geheugen verliest, verlies je dan ook je 'zelf'?

We zijn geneigd te denken dat er los van het geheugen nog iets anders is dat een persoon maakt tot wat die is, dat wat zijn identiteit bepaalt.

Hume → zelf-loos

Buiten onze ervaringen is er niets. Je kan je 'jezelf' niet voelen, je voelt alleen naar warmte of kou, honger of dorst, pijn of genot. Wat je ook probeert, je 'zelf, de eigenaar van deze gevoelens en ervaringen, kun je dus nooit vinden. Dat 'zelf' bestaat ook helemaal niet, volgens Hume. We moeten van het idee af dat er een kern is. Is een soort ui, je kan laag voor laag er af pellen om op zoek te gaan naar de kern, maar uiteindelijk houd je niets over. Wij zijn niets meer dan een verzameling van ervaringen en herinneringen, een kern ontbreekt.

Postmoderne opvatting: er is niet één waarheid over de mens, maar talloze verschillende opvattingen naast elkaar.

Ziel of machine?

Plato → dualist

Volgens Plato is er wél een onveranderlijke kern, namelijk de menselijke ziel. Het lichaam mag dan wel veranderen en uiteindelijk sterven, maar de ziel is onveranderlijk en onsterfelijk. De ziel bestaat uit drie delen: de rede, het gemoed en de begeerte dat hij het gouden, het zilveren en het bronzen deel noemt.

Plato gaat uit van twee werelden de onstoffelijke wereld van de ziel en de zuivere ideeën aan de ene kant en de aardse, materiële wereld van het lichaam aan de andere kant. Dit is een dualistisch uitgangspunt, dat wil zeggen dat er twee substanties zijn, twee soorten stof die radicaal gescheiden zijn.

René Descartes → interactieprobleem

Cartesiaanse dualisme= lichaam en geest zijn twee strikt gescheiden substanties.

Volgens Descartes is het lichaam stoffelijk (gemaakt van materie) en neemt dit ruimte in (res extensa). De geest daarentegen, neemt geen ruimte in en is onstoffelijk (res cogitans). Deze scheiding is absoluut: de wereld van de materie en de wereld van de geest zijn totaal verschillend en het is moeilijk voor te stellen hoe ze invloed op elkaar uit kunnen oefenen.

De la Mettrie → materialisme

De la Mettrie was er van overtuigd dat het cartesiaans dualisme niet klopte. Alleen een gezond mens kan denken dat lichaam en geest twee totaal verschillende dingen zijn.

Er is maar één substantie volgens La Mettrie, en dat is de materie. De mens is niet anders dan een ingewikkelde machine. Ons denken en voelen zijn bepaalde toestanden van de hersenen waarin zich allerlei fysische en chemische processen afspelen die scheikundig te verklaren zijn. Deze opvatting wordt het **materialisme** genoemd.

Deterministische visie: als alles wat wij denken en doen wordt bepaald door stofjes en processen waar wij zelf geen invloed op hebben, is onze vrije wil een illusie.

Het materialisme is een vorm van monisme.

Benedictus de Spinoza → één substantie (God)

Er is maar één substantie, en dat is God of het Ene. God is oneindig en buiten God kan niets bestaan of begrepen worden. Het denken en het lichamelijke zijn beide verschijningsvormen van God. Het zijn twee aspecten van dezelfde substantie.

De wereld tussen haakjes zetten

De kloof tussen lichaam en geest die het cartesiaans dualisme kenmerkt, is ook een kloof tussen binnen- en buitenwereld. De binnenwereld is de wereld van de geest, die onzichtbaar is, want ons bewustzijn is alleen voor onszelf toegankelijk. Met ons lichaam bevinden we ons in de buitenwereld, het lichaam is een ding tussen alle andere dingen in de buitenwereld.

Immanuel Kant → transcendentiaal denken

Hij maakte in de kennistheorie onderscheid tussen onze waarneming en de objecten *an sich*. Hoe de wereld er 'op zichzelf' uitziet, kunnen wij niet weten. Wij kijken via onze ervaringen, wij kunnen bijvoorbeeld niet weten hoe een vleermuis kijkt.

Husserl → fenomenologie

Onderschied tussen de manier waarop wij de dingen ervaren (de fenomenen) en hoe die dingen los van onze ervaring zijn. Omdat we deze laatste niet kunnen weten moeten we volgens Husserl de wereld tijdelijk tussen haakjes zetten en ons alleen

focussen op onze ervaringen.

Volgens Husserl moeten we ons het bewustzijn niet voorstellen als een afgesloten kamer vol gedachten in ons hoofd. Alleen door de activiteit van het ervaren van dingen in de wereld bestaat het bewustzijn. Dit wordt intentionaliteit genoemd: het bewustzijn is altijd op iets anders gericht dan op zichzelf. Je kunt niet denken, kijken of voelen zonder aan iets te denken, kijken of voelen.

Lichaam hebben en lichaam zijn.

Plessner noemt een dier centrisch: het dier koppelt wat het doet terug naar een 'centrum'.

De mens is ook centrisch, maar het verschil met het dier is dat een mens wéét dat hij het centrum van zijn activiteiten is. Dit is een tweede terugkoppelingsmogelijkheid: behalve naar het centrum, koppelt de mens ook terug op de terugkoppeling zelf. Mensen kunnen daardoor als buitenstaander naar zichzelf kijken en zijn zich bewust van zichzelf. Als een mens pijn heeft, heeft hij niet alleen last van een vervelend gevoel, maar vooral last van het beseffen dat hij pijn heeft: het pijn lijden. Deze verhouding tot zijn omgeving noemt Plessner 'excentrisch'.

De mens is dus zowel centrisch als excentrisch, de mens is een lichaam en hééft tegelijkertijd een lichaam.

Maurice Merleau-Ponty → lichaam centraal

Mensen zijn hun lichaam, in plaats van het lichaam te hebben. De wereld is niet daarbuiten, het omvat de mens. Dit wordt het decentreren van het subject genoemd. Bij Descartes is het menselijk denken het middelpunt van de wereld, terwijl bij Merleau-Ponty het lichaam centraal staat en er niet een 'ik' is wat daar buiten of boven staat.

Kunnen computers denken?

Hilary Putnam → philosophy of mind

Volgens Putnam verhoudt de menselijke geest zich op dezelfde manier tot de hersenen als de software (de programma's) zich tot de hardware (de chips) van een computer verhoudt.

Alan Turing → Turing Test

Deze test gaat er om of computers kunnen denken. Deze gaat als volgt: in de ene kamer zitten een man en een vrouw, in de andere kamer zit een ondervrager. De ondervrager heeft als opdracht om erachter te komen wie de man is en wie de vrouw is door vragen te stellen via een telexverbinding. Stel nu dat een machine de rol van de man of de vrouw, zal de ondervrager dit dan door hebben?

John Searle → reactie op Turing Test

Hij is het niet mee eens met Turing dat computers kunnen denken, volgens Searle lijkt dat alleen maar zo.

Searles punt is dat computers niets anders doen dan de regels volgens die zijn geprogrammeerd, zonder dat de computer enig idee heeft van betekenis. En dat is volgens Searle niet genoeg om te veronderstellen dat een computer kan denken, of ergens begrip van heeft.

3. Vrijheid

Determinisme: de mens wordt bepaald door iets waar hij geen invloed op heeft en is dus niet vrij.

Een radertje in het geheel

Volgens het structuralisme is onze toevallige plaats in deze structuur van de maatschappij bepalend voor wie wij worden.

Veroordeeld tot vrijheid

Jean-Paul Sartre → existentialisme

Existentialisme: het bijzondere van het mens zijn is juist dat we niet gedetermineerd zijn, maar vrij.

Sartre noemt het zijn van de natuur *en soi* (op zich). Mensen zijn bewust van hun bestaan. Daarom hebben mensen ook weet van hun geschiedenis en de cultuur waarin ze leven. De natuur valt met zichzelf samen en is zich niet bewust van zichzelf. Alleen mensen zijn *pour soi* (voor zich). Mensen zijn zich bewust van hun bestaan.

Net als Nietzsche gaat Sartre er van uit dat de menselijke natuur niet vast ligt. 'Existensie gaat vooraf aan essentie'

Gemaakt tot vrouw

Simone de Beauvoir → feminisme

'Je wordt niet als vrouw geboren, maar tot vrouw gemaakt.'

Luce Irigaray → fallocentrisme

De beleveniswereld van een vrouw is anders dan die van een man. Vrouwen moeten daarom niet hetzelfde proberen te worden als de man, maar juist onafhankelijk daarvan een eigen identiteit ontwikkelen.

De taal speelt een belangrijke rol in het denken van Irigaray. De symbolische orde van de taal noemt Irigaray fallocentrisch: het gaat uit van de man.

Emoties

De stoïcijnen gingen er van uit dat emoties de innerlijke rust en het denken verstoren. Het ideaal van de stoïcijnen is de *apatheia*, een houding van rust waarin je je lot aanvaardt en alles accepteert zoals het komt.

William James → grondlegger van de moderne psychologie

Volgens James hebben we de verkeerde volgorde in ons hoofd bij het optreden van een emotionele reactie.

Kunnen we kiezen wie we zijn?

Als we Sartre moeten geloven, kunnen we zelf kiezen wie we willen zijn. En we hebben dus niets om achter te verschuilen(slechte jeugd, armoedige omstandigheden).

Je bent pas vrij in een vrije wereld, waarin ook alle anderen vrij zijn.